

Asia: VN/14277/2025

Lausuntopyyntö hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne ehdotetuista hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista (3 §) ja laskentatavasta (3 a §)?

-

2. Huomionne ehdotetuista pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista (4 §)?

Pelastustoimen riskikertoimen tekijöihin ja painokertoimiin esitettävien muutosten tavoitteena on huomioida pelastustoimen riskikertoimen laskennassa aikaisempaa paremmin palveluntarvetta määrittävät kansalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet ja onnettomuus- tai muut uhat. Esitettävillä muutoksilla on vaikutusta pelastustoimen riskikertoimeen perustuvan laskennallisen rahoituksen jakautumiseen hyvinvointialueiden välillä. Aluehallintovirastojen Pelastustoimi ja varautuminen-vastuualueet pitävät myönteisenä muutosta, jossa rahoitusta suunnataan aiempaa paremmin riskien mukaisesti. Huolestuttavana pidetään kuitenkin hyvinvointialueiden pelastustoimien kokonaisrahoituksen määrää. Pelastustoimi tuottaa tärkeää turvallisuuspalvelua niin normaalioloissa kuin mahdollisissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastustoimen palvelutasoa riittävää rahoitusta ei kuitenkaan ole turvattu samoin kuin muiden yhteiskunnan turvallisuusviranomaisten osalta on tehty. Vaikkakin rahoitusasetuksen muutosehdotus on tervetullut sen parantaessa rahoituksen suuntaamista riskiperusteisesti, on perusteluissakin esitetty rahoituksellinen "nollasummapeli" vähentämässä rahoitusta muutamilta muutoinkin jo erittäin haasteellisessa tilanteessa olevalta pieneltä hyvinvointialueen pelastustoimelta jakaen tuon rahoituksen muualle. Tämä ei ole kestävää ja tulee entisestäänkin vaikeuttamaan eräiden haja-alueiden pelastustoimen palvelutason ylläpitämistä.

Vaikkakaan ehdotettu asetus ei koske riskiruutujen I ja II rahoituksen määräytymistä, joka on siirretty hyvinvointialueiden rahoituslakiin, lausuu aluehallintovirastot tässä yhteydessä, että voimassaoleva malli ei em. riskiruutujenkaan osalta huomioi niiden sijaintia hyvinvointialueella. Riskiruuduille I ja II asetettujen pelastustoimen kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaikojen toteuttaminen on kustannuksiltaan huomattavasti kuormittavampaa alueilla, jossa em. riskiruutuja on harvakseltaan niin, että maantieteellisesti niitä ei ole useita lähekkäin. Toisiaan lähellä olevien

useampien riskiruutujen tavoittaminen on helpompaa yhdeltä pelastusasemalta, kun taas etäällä toisistaan olevat riskiruudut edellyttävät rahoituksellisesti raskaampia järjestelyjä.

Asetuksessa esitettyihin painokertoimen määräytymiseen yhden ja viiden välillä ei ole aluehallintovirastojen näkemyksen mukaan käytettävissä juurikaan tutkittua tietoa. Perustelumuistiossa mainittu sisäministeriön vuosien 2025 ja 2026 aikana toteutettava hyvinvointialueiden pelastustoimen palvelutarpeen määrittelyyn liittyvältä tutkimushankkeelta on lupa odottaa parannusta tietopohjaan ja painokertoimia tuleekin tarkastella uudestaan tutkimuksen tulosten ollessa käytössä. Aluehallintovirastot eivät tästä syystä lausu painokertoimien numeerisista arvoista tässä enemmälti.

Asetuksen 4 §:n muutokset, joilla riskiruuduissa III ja IV harjoitettavien toimintojen luetteloon lisätään aiempia täydentämään ruutu, jolla harjoitetaan vähintään 800 vuodepaikan laajuista matkailutoimintaa, on hyvä. Asetusta säädettäessä olisi kuitenkin tältä osin pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tarkastelemaan vierekkäisten ruutujen vuodepaikkamäärää, koska riskiruutujen rajojen maantieteellinen määräytyminen majoituspaikkojen rakentamisen osalta on täysin sattumanvaraista. Sama majoituskeskittymä saattaa olla osittain kahden tai useamman riskiruudun alueella, joka ei vähennä sen tosiasiallista riskipotentiaalia, mutta tekee sen asetuksen mukaisesti rahoitusteknistä riskiä mitattaessa.

Aluehallintovirastot pitävät myös hyvänä 4 §:n muutosta, jossa rahoitusmallissa otetaan huomioon III ja IV-luokan riskiruutu, jolla tai jonka alueella harjoitetaan toimintaa, jossa olisi kohonnut riski öljy- tai aluskemikaalivahingolle. Rannikoilla toimivien hyvinvointialueiden pelastustoimien vastuulla on ylläpitää merellistä ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta, joka edellyttää taloudellisesti merkittäviä investointeja mm. aluskalustoon ja henkilöstön kouluttamiseen. Kun öljynsuoja-arahaston toiminta on päättynyt ja korvaavaa rahoitusta ei ole vastaavassa määrin osoitettu pelastustoimelle muualta, on tarve rahoitukselle selkeä. Edellä esitetysti on kuitenkin kestävämpää, että tämän toiminnan rahoittamista katetaan muilta alueilta rahoitusta vähentämällä.

Aluehallintovirastot esittävät lopuksi lausumanaan, että pelastustointen varautumisvelvollisuuksien huomioiminen rahoitusmallissa tulisi ottaa mahdollisuuksien mukaan harkintaan. Yleisestikin ottaen pelastustoimen varautumiseen tulisi osoittaa lisää rahallista resurssia, mutta hyvinvointialueiden pelastustoimilla on myös tietyillä alueilla kansallisista ja kansainvälisistä syistä erityisiä varautumisvastuita, jotka ovat yhteiskunnan turvallisuuden kannalta erittäin tärkeitä ja joihin ei ole osoitettu rahoitusta.

3. Muut mahdolliset huomionne asetuksesta?

-

Hällfors Vesa

Lounais-Suomen aluehallintovirasto - Lausunto on kaikkien kuuden aluehallintoviraston Pelastustoimi ja varautuminen-vastuualueiden yhteinen, jonka LSAVI on koonnut.